

ΙΔΙΟΤΡΟΠΙΑ

Παιδοῦλα μου, δὴ χάρι καὶ γλυκάδα,
Ποῦ ἀχόρατος ὁ νοῦς σὲ καμαρώνει,
Ἄν εἶχα τὴν ἀπίστευτη ἀξιάδα,
Ποῦ κατέχεις ἐνὶ μὲ τὸ βελόνι,

Μιά φορεσιά θὰ σοῦχα καμωμένη
Μ' ἰάμβους καὶ σονέττα κεντημένη.

Καὶ κατέλλο θὰ σοῦφτινα, φαντάσου!
Μ' ἀνάπαιστους, νὰ φαίνεται ἡ δημοφιλία σου.
(Ἀπὸ τὸ Ἰταλικό)

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΠΕΤΑΧΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΑ

Φίλιππε κ. Ταμιόπουλε,

Ὁ «Νουμάς» ἐτύπωσε τὶς προάλλες *) πῶς μιὰ μετάφραση τοῦ Ἰωνᾶ στὴ δημοτικὴ ἐγίνε, κάμποσοι αἰῶνες τώρα, στοὺς Κορφοὺς ἀπὸ τοὺς Ὀθρᾶιους ποὺ βρίσκονταν στὸ νησί. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ὅπου ἀκούω αὐτὴ τὴν ἱστορίαν, μὰ τὸ παραμῦθι χόντρυνε στὴ τελευταία του ἐγδοσὴ, καὶ θέλουν σὰ νὰ μᾶς κάμουν νὰ πιστέψουμε πῶς τὸ χερόγραφο τοῦ Ὁξφορδ ἔχει μέσα του καπνὶα σημεῖωση ὅπου βεβαιώνεται ὅτι ἡ μετάφραση εἶναι ἀπὸ τοὺς Κορφοὺς. Ἐγὼ ἐπὶ πᾶσι πίστευσα μιὰ βελὴ στὸ Ὁξφορδ καὶ ἔσκωσα ἀντίγραφο αὐτοῦ τοῦ Ἰωνᾶ καὶ τόγχι ἐτοιμοὶ γιὰ δημοσίευσιν. Εἶναι, κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο, Candia, ὅπου οἱ Ὀθρᾶιοι εἶχαν πολλοὶ καὶ γραμματισμένοι ἴσκι μετὰ 1669 ὅπου τὸ μεγάλο κάστρο ἔπεσε στὰ χεῖρ᾽ αὐτῶν Τούρκων καὶ αὐτοὶ ἐφυγαν καὶ ἐσκορπίστηκαν. οἱ περισσότεροι πηγαίνοντας στὴ Ζάκυνθο ὅπου ἔχτισαν τὸ λεγόμενον Κρητικὸ Συναγῶγι, ἕνα σωρὸ ἐρείπια τῶν μετὰ τοὺς σεισμοὺς ποὺ ἐχάλασαν τὸ νησί τὸ μυρωδάτο.

Ἄλλο ἕνα χερόγραφο μετὰ τὴν ἴδιαν μετάφραση, λίγο πρὶο καινούργια ὅμως στοὺς γλωσσικοὺς τύπους, τὸ φυλάει ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μπολώνιας, καὶ ἐγὼ τὴν ἐμελέτησα καὶ βράστα ἀντίγραφο ποὺ θὰ με βοηθήσῃ νὰ κάμω τὴν κριτικὴ ἐγδοσὴ αὐτοῦ τοῦ κειμένου. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ χερόγραφο τ' ὄνομα

*) Κοίταξε «Νουμάς» φύλλο 148, σελ. 7, στήλ. 1.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΓΙΟ *)

24. Ἡ Ἐπίδαμνος εἶναι μιὰ πολιτεία δεξιὰ καθὼς μπλίνεις στὸν Ἰόνιον κόρφο, καὶ τὴ γειτονέβουν οἱ Ταβλαντινοί, βάρβαροι, ἔθνος Ἰλλυρικόν. Ἀφ' ἧς τὴν ἀποίκισαν οἱ Κερκυραῖοι, καὶ θεμελιώτης εἶταν ὁ Φαλίας τοῦ Ἐρατοκλείδου, Κορθινός, αἷμα ἀπὸ τοὺς Ἡρακλείδους, κατὰ τὰ πατροπαράδοτα μαθὲς προσκαλεσμένους ἀπὸ τὴ μάχην πατρίδα. Μαζὶ τοὺς τὴ σπύτωσαν καὶ μερικοὶ Κορθινοί, καθὼς καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο Δωρικὸ γένος. Καὶ μετὰ τὸν καιρὸ δυνάμωσαν οἱ Ἐπίδαμνιοι καὶ πλῆθυναν πολὺ. Μὰ πέσανε, λέει, σὲ σπαραγμοὺς χρόνια πολλὰ μετὰ τὴν ἐκείνην, καὶ τότε σ' ἕνα πόλεμον μετὰ τοὺς γειτόνους τοὺς τοὺς βαρβάρους ἀφανίστηκαν καὶ ἔχασαν τὴν πρὶο πολλήν τους δύναμιν. Καὶ στὰ ὕστερα πρὶν ἀφ' ὅτων τὸν πόλεμον, ἐδίωξε ὁ λαὸς τοὺς ἀρχόντους,

*) Κοίταξε «Νουμάς» ἀριθ. 136 καὶ 138.

Candia βρίσκεται γραμμένο κάμποσες φορές, καὶ ἔπρεπε, μιὰ καὶ ἀποδείχθηκε τὸ ἐναντίον, νὰ μὴ λέν καὶ ξαναλέν ἀκόμη σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση πῶς τὴν ἡμέρα τῆς Μεγάλης Νήστειας στὰ συναγῶγια τῶν Κορφοῦν διαβάζαν τὸν Ἰωνᾶ στὴ ρωμεικὴ γλῶσσα. Ἀπ' αὐτὸ καμμιὰ μαρτυρίαν δὲν ὑπάρχει ὅσο γιὰ τοὺς Κορφοὺς, τὸ ξέρουμε ὅμως θετικὰ ἀπὸ βιβλία τῆς ἐποχῆς ποὺ ἐγίνονταν στὴν Κρήτη ἴσια μετὰ τὸν καιρὸ ποὺ ἕνας ραββῖνος, Ἡλίας Καψάλης μετὰ τ' ὄνομα, διάταξε νὰ πάψῃ ἡ σύνθεσις κατὰ τὰ 1540 ἀπ' αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ **).

**) Τὴν ὥρᾳ ποῦκανα τὸ καθαρὸ ἀντίγραφο γιὰ τὴν ἐφημερίδα μοῦρεθ ὄρεξιν νὰ κοιτάξω τί βία ἔχει τὸ παράδοξο ποὺ λέει ἡ Ὀθρεῖκη Ἐγκυκλοπαιδεία (στὸ ἀρθρο Bible, modern Greek) πῶς τὴ ρωμεικὴ μετάφραση τοῦ Ἰωνᾶ τὴν ἐδίδαν καὶ στὸ συναγῶγι τῆς Padova ποὺ εἶναι ἡ φουμιστὴ πολυγράμματη πολιτεία σιμὰ στὴ Βενετιά. Ζήτησα λοιπὸν καὶ μοῦφεραν τὴν πηγὴν, ἕνα βιβλίο τυπωμένο στὰ 1553. Εἶπουν λάθος, ἀπὸ τὰ συνήθεια συνήθη, τοῦ ἀρθρογράφου τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας. Ἡ Padova μπαίνει στὴν ὁμιλίαν μονάχα γιὰτὶ ὁ ραββῖνος τῆς ἐγραφε στὸν Καψάλη κατηγορώντας τὴν ἀπόφαση ὅπου εἶναι νὰ καταργήσῃ τὸν τόπο τοῦ ἕνα παλιὸ ἔθιμο ὅπου ἔπρεπε νὰ σεβαστεῖ.

Ἦρα ὅμως καὶ κάτι ἄλλο ποὺ ἀπορῶ πῶς δὲν τὸ παρατήρησε κανεὶς ἴσια μετὰ τὴν ἡμέραν, ποὺ τὸ εἶδαν ὅλοι ἀλλοιότιστα ἀπ' ὅτι εἶναι ἀληθινὰ. Ἡ συνήθεια ποῦ παψε μετὰ τὸ νεωτερισμὸ τοῦ Καψάλη εἶπουν πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν μᾶζι ἐδίδαν ἡ ἐπιστήμη ἡ γαλονάτη. Στὴν πατρίδα του, μέσα τὸ συναγῶγι διδάζαν ἀπὸ τὸ Ἰωνᾶ μόνο τὰ πρῶτα ἐδάφια τοῦ ὁδοῦχο πρωτότυπου, καὶ ἐπειτα ὁλόκληρο τὸν προφήτη ρωμεικὰ, καὶ ρωμεικὰ μονάχα. Ὁ ραββῖνος τῆς Πάδοβας, βρῆκε αὐτὸ τὸ σύστημα πολὺ παρῆξενον, τὸ λογιᾶται ὅμως σεβαστὸ καὶ ἄς μὴ μπορεῖ νὰ ξετρυνώσει τὴν ἀρχὴν του. Τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐγὼ τὴν ξέρω καὶ ἔχει σέβας μετὰ Νεαρά (146) τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Θὰ τὴν πῶ ὅμως σὲ μιὰ μελέτη ποὺ θὰ γράψω ἀπ' αὐτοῦ σ' ἕνα, τὸ πρὶο περίεργον ἴσκι, ἀπὸ τὰ πολὺτιμα χερόγραφα ποὺ ἐχάρισε στὴ Βενετιά ὁ ρωμιοὺς Καρδινάλης Βεσσαρίωνας.

Ἡ Πάδοβα μοῦ φέρνει στὸ νοῦ καὶ ἄλλο ἀερολόγημα τῆς ὁθρεῖκης Ἐγκυκλοπαιδείας. Στὸν τέταρτον τόμον ἐτύπωσε ἕνα ἀρθρο γιὰ τοὺς Κορφοὺς ὅπου ἔχει καὶ ἔπαινο γιὰ λόγον μου μετὰ ὄνομα γραμμένο ὅλο κεφαλαῖα ὅπου εἶναι σημεῖο παραπομπῆς σὲ ἀρθρο προσωπικὸ τυπωμένο σὲ προηγούμενον τόμον. Μὰ στοὺς «Κορφοὺς» ἀναφέρεται καὶ ὁ Darius Lewis, λέει, Κορφιάτης καθηγητὴς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Lacedogna. Ὅταν τὸ διάβασα ἐκφράστηκα, καὶ ρώτησα τὸν ἐαυτὸ μου μὴν εἶναι λάθος τυπογραφικὸ καὶ θέλει νὰ πῇ Μακεδονία. Μὰ πάλι, ἔλεγα, ἡ Μακεδονία ἔχει ἄκμα νὰ λερωθεῖ, καὶ πῶς εἶναι δυνατό νὰ χεῖ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία; Ἐπειτα ἀπὸ κάμωση

Εἶναι περίεργον πῶς λάθη τέτοιαι λογῆς ριζώνουν μιὰ καὶ βγούν ἀπὸ τὴν πέννα κανενὸς, ποῦ, διχως νῆναι καὶ πολὺ ἡ διόλου σπουδαῖος, βαστάει ὅμως κάποια σπουδαία θέση στὸν κόσμον τῶν γραμμάτων.

Ἐνας νέος τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῆς Ἀθῆνας βάρθηκε πρὶο δέκα δεκαπέντε χρόνια νὰ μελετήσῃ τὴν ἱστορίαν τῶν Βενετσιάνων στὴν Κρήτη, καὶ μ' αὐτὸν τὸ σκοπὸ πῆγε στὴ Βενετιά καὶ σκαλίζε τὰ ἀρχεῖα. Ἐτσι μαζέψῃ ἕνα σωρὸ ἐγγράφα πολὺτιμα ποὺ ὁ κακορίζικος δὲν ἀξιώθηκε νὰ τὰ ἰδεῖ τυπωμένα, γιὰτὶ ὁ Χάρος τὸν ἐθέρισε πρῶτα καὶ, ὄντας βγήκαν, ἡ μαζὴ τῆς ἑλῶνε τὰ κόκαλά του. Ὅσοι τὸν παίνεσαν γιὰ τοὺς κόπους τοῦ καὶ τ' ἔζηζε καὶ ἀπὸ τὴς στήλης τοῦ «Νουμά» στέγνω καὶ ἐγὼ ἕνα Εὐχαριστῶ στὴ μνήμη του.

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἐγγράφα βρίσκονται καὶ καμμιὰ τριανταρὶα γιὰ τοὺς Ὀθρᾶιους τῆς Κρήτης καὶ φυσικὰ, ἅμα δημοσιεύθηκε ὁ τόμος, ἕνας Ἐθναολόγος ἐγραψε ἕνα ἀρθρο δίνοντας τὴν περιλήψιν τοῦ σ' ἕνα μεγάλο περιοδικό. Τί τὰ θέλει ὅμως, τὰ ἐγγράφα ἀναφέρονται πολλὰς φορές καὶ τὸ Νεγροπόντε (τὴ Χαλκίδα), γιὰτὶ καὶ αὐτὸν τὸν τόπον εἶχαν οἱ Βενετσιάνοι τότες. καὶ ἐγίνονταν ζωηρὰ ἐμπόριον ἀνταμίσσιν στὰ δύο μεγάλωνσιν τότες, μὰ ὁ σοφὸς ποῦγραφε τὸ ἀρθρο δὲν παραπρόσεξε νὰ καταλάβῃ τί ἔλεγχον τὰ ἐγγράφα καὶ νὰ τὸν ποῦ φτάνει στὸ συμπέρασμα πῶς στὸν παλιὸ καιρὸ βρίσκονταν Ὀθρᾶιοι σὲ τέσσερις πολιτείας τῆς Κρήτης: Χαννὰ, Ρέθυμνον, Ἡρακλεῖον καὶ Νεγροπόντε. Ἐτσι λοιπὸν

ὦρα συλλογὴ παῖρων ἕνα, ἂν πῶ δεκάτομον εἶναι λίγο, λεξικὸ γεωγραφικὸ ποὺ δίνει καὶ τὰ πρὶο μικρὰ κατατόπια τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ ὥρᾳ, ἕνα χωριουδάκι μεσημέρινον ποὺ λογιᾶται Lacedogna καὶ ἔχει κατὰ περισσότερον ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες ψυχάς, ἕνα εἶδος Ἀεφίνα, σημερινὴ Ἀεφίνα, καὶ τότες εἶναι ποὺ ἐρωτήσῃ. Δὲν ξέρω ποῖος εἶναι ὁ Ἐθναολόγος ποὺ ἐγραψε αὐτὴ τὴν ἰδιαιτέρην φράσιν, γιὰτὶ τὸ ἀρθρο εἶναι μετὰ δύο, μάλιστα τρεῖς, ὑπογραφές, μὰ ὅποιος καὶ ἂν εἶναι, ὁ τριτομάχιος, γιὰτὶ νὰ μὴν τὸ στοχαστεῖ παῦ ὅλοι δὲν ἔχουν σὰν καὶ ἐμένα καιρὸ καὶ τρόπο νὰ πείρουν βιβλία ἀπ' αὐτοῦ σὲ βιβλία γιὰ νὰ βοῦν τί λογῆς τρυπίσσει εἶναι ἡ Lacedogna, καὶ γιὰτὶ νὰ μὴ σημειώσῃ πῶς ὁ τίτλος Ἀκαδημία εἶναι παραφροσύνη καὶ τίποτε ἄλλο δὲ δηλώνει παρὰ ἕνα πολὺ μέτρον σχολεῖν σὰν τὰ ἑλληνικὰ ἀπὸ τὰ μέρη μας, ἀπὸ τοὺς Κασσελλάνους λ. χ. Ὅποιος βλάκας διαβάζει αὐτὴ τὴ φράσιν ὅπως εἶναι σερωμένη θὰ πιστέψῃ πῶς ἡ Ἀκαδημία τῆς Lacedogna φτάνει σὲ μεγαλειὸν καὶ σημασίαν τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Μιλάνου, ὅπου παραδίδει ὁ Ἀσכולος, ὁ μέγας γλωσσολόγος.

καὶ ἐκεῖνοι πλάκωσαν (23) μαζὶ μετὰ τοὺς βαρβάρους καὶ κούρσεβαν τοὺς μέσα στὴ χώρα ἀπὸ στεριά καὶ θάλασσαν. Στενοχωρεμένοι τότες ἀφ' οἱ (24), στέλνουνε στὴν Κέρκυρα σὰ τὴν μάχην τοὺς πατρίδα γεροντεῖα, παρακαλῶντας τοὺς νὰ μὴν ἀδιαφορήσουν ποὺ καταστρέφονται, παρὰ νὰ τοὺς τεριάσουν μετὰ τοὺς φεβγάτους καθὼς καὶ νὰ τοὺς τελιώσουν τὸν πόλεμον τῶν βαρβάρων. Καὶ ἀφ' οἱ τὰ παρακαλοῦσαν καθισμένοι πρόσπεφτοι στὸ Ἡραίο. Οἱ Κερκυραῖοι ὅμως δὲν τὴν ἐστρέξαν τὴν παράκλησιν, παρὰ τοὺς ἐστεῖλαν πίσω ἀπραχτοὺς.

25. Καὶ σὰν ἀπέειδαν οἱ Ἐπίδαμνιοι πῶς τίποτα ἄς μὴν καρτεροῦν (25) ἀπὸ τοὺς Κερκυραίους, δὲν ἤξεραν πῶς νὰ ξεδυσκολεφτοῦν, καὶ ἔτσι στέλνοντες στοὺς Δερφοὺς ρωτοῦσαν τὸ θεό, ἂν πρέπει νὰ παραχωρήσουνε στοὺς Κορθινοὺς τὴν πολιτείαν τοὺς σὰ στοὺς θεμελιωτάδες, καὶ νὰ δοκιμάσουνε μήπως

(23) Τὰ ΧΡ ἀπελθόντες. Ὁ Haase ἀπελθόντες.

(24) Τὰ λόγια ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπ. δάμνιοι εἶναι ξένα, ὅπως εἶπε ὁ Κώδριος.

(25) Τὰ ΧΡ τιμωρίαν οὔσαν. Ὁ Naber ἰούσαν ἀντὶς οὔσαν. Τὸ σωστό, νομίζω, εἶναι ἐνούσαν. Πρὸ Δημοσθ. 702, 26 ἐνούσης οὐδεμιᾶς ἐτι ἀποδιδροφῆς, κτλ.

βγαλοῦν (26) ἀπὸ καὶ κάπια βοήθεια. Καὶ ὁ θεὸς τοὺς χρησιμολόγησε νὰν τὴν παραχωρήσουν καὶ νὰν τοὺς κάνουν ἀρχηγούς. Πῆγαν τότες οἱ Ἐπίδαμνιοι στὴν Κόρθον καὶ σύφωνα μετὰ τὸ μαντεῖον παραχώρησαν τὴν ἀποικίαν, ἐξηγώντας τὸ θεμελιωτὴ τοὺς πῶς εἶταν ἀπὸ τὴν Κόρθον καὶ δείχνοντας τὸ χρησμὸν, καὶ παρακαλοῦσαν νὰ μὴν ἀδιαφορήσουν ποὺ καταστρέφονται, παρὰ νὰ τοὺς διαφεντέψουν. Καὶ οἱ Κορθινοὶ ἐστρέξαν τὴν παράκλησιν, καὶ ὅπως εἶτανε σωστὸ—φρονώντας τὴν ἀποικίαν πῶς εἶταν τόσο τῶν Κορθινῶν ὅσο καὶ δική τους—ἀντάμα ὅμως καὶ ἀπὸ μίσος τῶν Κερκυραίων, γιὰτὶ δὲν τοὺς συλλογιόταν ἂν καὶ ἀποικοὶ τοὺς, καὶ μῆτε τοὺς εἶδαν τὰ συνειθισμένα πρεσβιά στὰ ἔθνη καὶ πανηγύρια μήτε πρωτομολάζαν τὸ σφαχτὸ σὲ Κορθινὸν πολίτην, παρὰ τοὺς ἀφῆρσαν. ἔχοντας σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ χρηματικὰ μέσα (27) ὡς ὅσα οἱ πρὶο πλούσιοι (28) Ἐλ-

(26) Τὰ ΧΡ τιμωρίαν ποιεῖσθαι. Γράψε τιμωρίαν πορίζεσθαι.

(27) Τὰ ΧΡ καὶ χρημάτων. Κεῖν τὸ Huennekes (καὶ ἐν) ὁ Classen κἀν.

(28) Τὰ λόγια καὶ τῇ ἐς πόλεμον παρασκευῇ δυνατώτεροι εἶναι, νομίζω, νόθα.

ή φαντασία χάρισε στην Κρήτη ένα χωριό που από τὸ Μίνω Ἰσῆα με τὸν Πρίγκηπα Γιώργη μάτια ἀνθρώπων ἀπάνου της δὲν εἶδαν, κι ἄμα περάσουν ἑκατὸ ἢ διακόσια χρόνια οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ γεωγράφοι θὰ παιδεύονται γιὰ τὰ κρίματα τοῦ σοφοῦ μας, καὶ ὅσοι σπουδάζουν τὰ γεωλογικὰ φαινόμενα θὰ κοιτάζουν νὰ βροῦν μὴν κάποια φυσικὴ ἰδιοτροπία ἔκανε μιὰ φορά κ' ἕναν καιρὸ χωριὰ καὶ πολιτείες νὰ δίνουν σύσσωμα σαλιτίδια ἀπὸ ἕνα νησί τῆς Μεσόγειος σ' ἄλλο τοῦ Αἰγαίου. Γιατὶ τὸ σφάλμα τοῦ Νεγροπόντε στὴν Κρήτη ρίξωσι πᾶς κι αὐτό. Παίρνοντας γιὰ βάση τὸ ἄρθρο πού εἶπα ἔγραψε ἄλλος ἕνας τὸ ἄρθρο Κρήτη γιὰ τὴν Ὀθρεϊκή ἐγκυκλοπαιδεία πού τυπώνεται ὁλοένα στὴ Νέα Ὑόρκη. "Ἐτσι τὸ ψέμα ἔχει δυὸ ἐπίσημες βουλλές κι ὁ κόσμος ἔμαθε νὰ πιστεύει πάντα ὅτι εἶναι τυπωμένο σὲ χοντρά βιβλία, κι ἂν τύχει κ' εἶναι εἰκονογραφημένα ἀκόμα περισσότερο.

Ἐπειδὴ ὅμως κοντεύω κ' ἐγὼ νὰ μὲ πάρουν γιὰ ἀμαρτωλὸ μπροστὰ στὴν Ἱστορίαν, σὲ παρακαλῶ, φίλε Ταγκόπουλε, νὰ μὲ βοηθήσεις γιὰ νὰ ξεμολογηθῶ καὶ ξελαρωθῶ τὴ συνειδήσή μου. Εἶναι δική μου ἡ ἰδέα πού οἱ πρῶτοι Ὀθρεῖοι πού ἐπῆγαν νὰ κἀτσουν στοὺς Κορρούς εἶχαν ἀπὸ τὴ Θήβα. Μὰ ποτὲ μου δὲν τὸ πίστεψα μὲ τὴ βεβαιότητά πού θέλει ἡ ἐπιστήμη. Νὰ τί τρέχει. Εἶχα διαβάσει πως ὁ Βενιαμὴν ἀπὸ τὴν Τουδέλα τῆς Ἰσπανίας ταξιδεύοντας τὸ δωδέκατο αἰὼνα στὴν Ἑλλάδα ἤρθε στοὺς Κορρούς ἕνα μόνον Ὀθρεῖο καὶ στὴ Θήβα δυὸ χιλιάδες πού εἶχαν περιφρονηθεὶ βασιλεῖδες καὶ μακρότεροι πρῶτης στὴν τέχνη τοῦ μεταξιοῦ. "Ἦξερα, ἀπὸ τὸν Παπαρηγόπουλο αὐτὸ, πού τὴν ἰδίαν ἐποχὴ ὁ Ρουγγιέρης τῆς Σικελίας ἐκυρίεψε γιὰ λίγο καιρὸ καὶ τοὺς Κορρούς καὶ τὴ Θήβα, κ' ἐπειδὴ ἀπὸ τότες ἀρχίνησαν στὴ Σικελία νὰ δουλεύουν τὸ μεταξί, μετῴθε ὑπόψια μὴ ἡ καινούργια τέχνη μπῆκε στὸ Ἰταλικὸ μεγαλὸν ἡσὶ με τοὺς Ὀθρεῖους πού ἴσως πῆγαν αὐτοῦ πέρα καὶ στοὺς Κορρούς ἀκολουθώντας ἀπὸ τὴ Θήβα τὴ νικηφόρα φουστὰ τοῦ Ρουγγιέρου. Σὰ νὰ μὴ ἔσωνε αὐτό, φριττηγὴς πού ἤμουν στὸ Φιρέντσε ἔφαγα νὰ βρῶ κατὶ παλιὸ πού ἀνταρῆνει ὁ Ἀθηναῖος γιὰ τίς διανυσιακὲς λιτανεῖες, γιατί τότες ἐτοίμαζα τὴ διατριβή μου ἀπάνου στὸν Ἀριστοφάνη καὶ οἱ διανυσιακὲς λιτανεῖες εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπικτικῆς κωμικῆς. "Ἐτσι λοιπὸν δυὸ γραμμὲς πῶς μπρὲς ἡ δυὸ γραμμὲς

πῶς πίσω—δὲ θυμᾶμαι καλὰ—βρίσκω τὴν ἱστορίτσα ἐνὸς καυγᾶ, ὅπου οἱ Θηβαῖοι ἀπὸ τὴ μιὰ μερὶς καὶ οἱ Κρισαῖοι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἤθελαν καλὰ καὶ σώνει πῶς μιὰ τρίτη πολιτεία εἶτουν χτῆμα δικό τους. Βγαίνουν λοιπὸν οἱ Θηβαῖοι καὶ λένε στοὺς ἀντίθετους: "Ἐχουμε μιὰ ἀπόδειξη σπουδαία πού θὰ σᾶς κλείσει τὸ στόμα μιὰ καὶ καλή. Τὸ ὄνομα τῆς πολιτείας εἶναι Σίδα. ἡμεῖς πού τὴ χτίσαμε τῆς τὸ δώσαμε γιὰ τίς πολλὲς ροῖδιες πού βρήκαμε στοὺς κάμπους τῆς, καὶ σιδῆ εἶναι Θηβεῖκη, καὶ μονόχα Θηβεῖκη, λέξη πού ξεφράζει αὐτὸ τὸ δέντρο. Τὴ θυμᾶμαι ἀκόμα ἐκείνη τὴν ἡμέρα, στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Φιρέντσε, εἰς ἕνα παράμερο δωμάτιο ἀριστερὰ τῆς μεγάλῃς αἰθουσᾶς, μαζί μὲ τὸν "Εφορο Baron Podes-tà, ὅπου μὲ εἶχε συστήσει ὁ μακαρίτης Ρωμανός, ὁ ἀλησμόνητος καθηγητὴς μου τῶν Κορρῶν. Εἶπουν ἡ πρώτη μου ἀνακάλυψη—ἀπὸ τίς ταπεινὲς ἀνακαλύψεις τῆς φιλολογίας—πού ἔκανα. Σίδα εἶναι τὸ ὄνομα πού οἱ Ὀθρεῖοι τῶν Κορρῶν, καὶ μόνον αὐτοί, δίνουν στὸ ροῖδι, καὶ ὅσους ἀπ' αὐτὴν τὴν παρατήρηση τὸ συμπέρασμα μου τὸ νόμιζα πᾶς βέβαιον πού οἱ πρῶτοι Ὀθρεῖοι πού πῆγαν στοὺς Κορρούς εἶταν Θηβαῖοι (*). "Ἐτυχε τότε νὰ ζητήσω Πίνταρο στὸ Πανεπιστήμιο, καὶ μπουρὲς νὰ φανταστεῖς μὲ τί περηφάνεια ἐγὼ ἔλεγα στοὺς ἄλλους φριττηγὰδες πῶς εἶμαι συμπατριώτης τοῦ μεγάλου ποιητῆ. Γυρίζοντας στοὺς Κορρούς τόπκα καὶ στὸ Ρωμανὸ καὶ στοὺς ἄλλους πού ζήτωνα, δὲν τῆραφα ὅμως. Κι ὅταν ἄλλοι τῶκαμαν, λ.χ. ὁ Σπ. Παπαρηγόριος στὴν Ἑταιρεία τοῦ Πατριάρχου ὅπου δημοσίεψε κατὶ μοιρολόγια Ὀθρεωμέτικα πού θέλουν ξανατύπωμα, ἐγὼ εὐχαρίστησα μὲ μιὰ φριττιδὰ λοντρεζικὴ γιὰ τὴν τιμὴ—ἀνόνητη ἀλήθεια, μὴ ὑποσέδηποτε—πού μοῦ κάμαν, ἔλεγα ὅμως πού τὸ πρᾶμα δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένο καὶ κατὶ καλὸ μπουρὲς νὰ γίνεῖ ἂν αὐτοὶ πού βρίσκονται στὴν Ἑλ-

(*) Ὅτι λέω παραπάνου τὸ εἶδα πρὸ εἴκοσι χρόνια σὲ μιὰ παμπάλαια ἐγδοσή τοῦ Ἀθηναίου, καὶ πιστεύω πού τὸ θυμητικὸ μου δὲ μὲ γελᾷ. Τώρα ξανακοιτάζω τὸν Ἀθηναῖο, ΙΔ 650—651, καὶ βρίσκω πῶς ὁ καυγᾶς ἔγινε ἀνάμεσα Ἀθηναίους καὶ Θηβαίους στὸν καιρὸ τοῦ Ἐπταμενῶνα. Ἡ οὐτία ὅμως μένει ἡ ἴδια, εἶναι ροῖδια, καλὰ ροῖδια, ὅπως τὰ σωνάζουν τὰ χωριατόπουλα πού τὰ φέρνουν στὸν μαρᾶ τῶν Κορρῶν.

Τὴν τελευταία στιγμὴ βρίσκω τὸ δέντρο διδῶν σὲ μιὰ ἀπέρρικτη ἐπιγραφή τῆς Σικελίας (Boeckh 5594) καὶ σ' ἄλλα βιβλία ὥστε πᾶσι ἡ Θήβα καὶ ἡ συγγένειά μου μὲ τὸν Πίνταρο!

ληνες, ἀκόμα καὶ καμαρώνοντας πῶς μερικὸς (29) στὴ θάλασσα τοὺς ὑπερετεροῦσαν πολὺ, μάλιστα (30) ὡς διάδοχοι στὴν Κέρκυρα τῶν Φαιάκων τῶν τόσο φημισμένων στὰ ναφτικὰ. Γιὰ τοῦτο κ' ὀργάνιζαν τὸ ναφτικὸ, κ' εἶταν ἀρκετὰ δυνατοὶ γιατί εἶχαν 120 τριήκοντα σὺν ἄρξιαν τὸν πόλεμον.

26. Ὅλα ἀφ' ὧν λοιπὸν ἔχοντας τὰ παράπονα οἱ Κορθινοὶ ἐστελναν μετὰ χαρᾶς τὴ βοήθεια μὲ κατοικητάδες—ὅπως ἤθελε νὰ πᾶσι προσκαλώντας τον—καὶ μὲ φρουρὰ ἀπὸ Ἀμπρακιώτες καὶ Λευκαδίτες καὶ δικούς τους ἀντρες. Καὶ πῆγαν πεζοὶ στὴν Ἀπολλωνία, τὴν ἀποικίαν τῶν Κορθινῶν, ἀπὸ φόβο τῶν Κερκυραίων, μὴν τυχόν τοὺς ἀμποδίζουσι στὴ θάλασσα ὅτα διαβαίνουν πέρα. Κι οἱ Κερκυραῖοι ἄμα πληροφορηθῆσαν τοὺς κατοικητάδες καὶ φρουροὺς πῶς ἔρχονται καὶ πῶς ἡ ἀποικία παραχωρήθηκε στοὺς Κορθινούς, θύμωναν καὶ ξεκινώντας ἐφ' ὧς μὲ 25 καράβια καὶ κατόπι μὲ δέφτερο στόλο τοὺς προστάξανε στατικῶς νὰ διώξουν τοὺς φρουροὺς πού στεί-

λανε οἱ Κορθινοὶ καὶ τοὺς κατοικητάδες, καὶ νὰ δεχτοῦν τοὺς φεβγάτους· γιατί πῆγανε στὴν Κέρκυρα τῶν Ἐπιδαμνιωτῶν οἱ φεβγάτοι κ' εἰδείχαν τὰ φους καὶ συγγένεια, πού σ' ὄνομά τους τοὺς ξεκρίζανε νὰν τοὺς πᾶν στὴν πατρίδα τους. Οἱ Ἐπιδαμνιώτες ὅμως τίποτα τέτιο δὲν ἔκρουσαν, καὶ τότες ξεκινοῦν ἐνάντιο τους οἱ Κερκυραῖοι μὲ 40 καράβια καὶ μὲ τοὺς φεβγάτους, ἀποφασισμένοι νὰν τοὺς ξαναπᾶν πίσω, παίροντας μαζί τους καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς. Καὶ πεζέδοντας κοντὰ στὴ χώρα κήρυξαν πρῶτα ὅπως ἀπὸ τοὺς Ἐπιδαμνιώτες θέλει κ' οἱ ξένοι νὰ φύγουν ἀπείραχτοι· εἰδεμὴ, θὰν τοὺς μεταχειριστοῦν ὡς ὀχτροὺς. Κι ἐκεῖνοι σὰ δὲν ἤθελαν, τότες οἱ Κερκυραῖοι, ὄντας τὸ μέρος ἰσθμός, πολιορκοῦσαν τὴν πολιτείαν.

27. Κι οἱ Κορθινοὶ, ἄμα τοὺς ἔφτασαν ἀπὸ τὴν Ἐπιδάμνο ἀποσταλμένοι πῶς πολιορκιοῦνται, ἐτοίμαζαν στρατό, κ' ἀντάμα διαλαλοῦσαν ἀποικισμό στὴν Ἐπιδάμνο, ὅπως ἤθελε νὰ πᾶσι μαζί τους μ' ἴσο μερικὸ κ' ἀπαράλλαχτο· κ' ἂν κανεὶς ἴσως προτιμᾷ νὰ μὴν ξεκινήσει ἀμέσως, θέλει ὅμως νὰ μπεῖ στὸν ἀποικισμό, ἄς μετράει, ἔλεγαν, 50 δραχμὲς Κορθινὲς κ' ἄς μένει πίσω. Κι εἶταν πολλοὶ κ' ὅσοι πηγαίνανε μαζί κ' ὅσοι μετροῦσαν τὰ χρήματα. Καὶ παρακάλεσαν ἀκόμα καὶ τοὺς Μεγαρ-

λάδα ἔκαναν τὸν κόπον νὰ πᾶν ὡς τὴ Θήβα, καὶ ἂν κοίταζαν σὲ κανένα παλαιὸ νεκροταφεῖο ὁθρεῖο μήπως βροῦν ἀνάμεσα στὲς ἐπιγραφὰς ὀνόματα οἰκογενειακὰ ὅμοια μὲ αὐτὰ τῶν Ὀθρεῶν τῶν Κορρῶν.

"Ἐτσι δουλεύει ἡ ἐπιστήμη, κι ὅσο δὲ γίνεῖ αὐτό, δὲν ξέρω τί νὰ τὴν κάνω τὴ δοξα πού ἔχει γιὰ θέμελο τὴ φαντασία.

Εἶναι τῆς φαντασίας κι αὐτὸ τ' ἄλλο, πού ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε τῇ δημοτικῇ τῆς ἐποχῆς του. Βεβαιότατα εἶναι ὁλοκαίνουργιο, κι ὅποιος μπορεῖ νὰ τ' ἀποδείξει θὰ εἶναι μακάριος καὶ τρισένδοξος. Ἰσῆα μὲ τώρα τὸ ζήτημα εἶπουν ἂν οἱ Εὐαγγελιστὲς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἔγραφαν τὰ ἔργα τους πρωτότυπα Ἑλληνικὰ ἢ σὲ καμιά γλῶσσα σημιτικῇ, ὁθρεῖκα δηλονότι ἢ ἀραμέικα, κι ὅσοι παρατηροῦν πού τὸ φτάσιμο τῆς περιόδου στὴν Καινὴ Διαθήκῃ δὲ μοιάζει μὲ τὰ ἑλληνικὰ καμὶς ἐποχῇ συμπεραίνουν πῶς εἶναι μετάφραση ἀπὸ ἄλλη γλῶσσα. Αὐτὴ ἡ πρωτότυπη ἰδέα τῆς δημοτικῆς εἶναι ἐκ μηχανῆς θεοῦ πού τὰ συμβαίνει οὐλα. Μόνο σῆσσε νὰ ἰδοῦμε μὴ ἐντὶς ἀπὸ θεοῦ δὲν εἶναι τίποτες εἰδωλο, καὶ τότε, προσοχὴ στοὺς εἰκονοκλάστες.

Καὶ τώρα ἔς πῶς κ' ἐγὼ κατὶ καινούργιο, πού οἱ γεωγράφοι καὶ οἱ ἱστορικοὶ δὲν τὸ ξέρουν καὶ καλὸ θὰ εἶναι νὰ τ' ἀκούσουν γιὰ τίς καττινὲς σπουδὲς τους. Κανεὶς ἴσῆα μὲ τώρα δὲ μᾶς εἶπε πού τὸ μεσαιωνικὸ ὄνομα τῆς Ἀρτας εἶπουν Καρνανία ἢ Καρνανιά, καὶ βάζω στοίχημα πῶς ὁ ὑπουργὸς μας τῆς Παιδείας, ὁ σεβαστὸς μου φίλος κ. Καραπάνος, θὰ ξεφριστεῖ ἄμα τὸ διαβάσει. ἔν μᾶς διαβάζει. Καὶ ὅμως ἀμφισβητῶ δὲ χωρεῖ. Τὸ βρίσκω σ' ἕνα βιβλίο τυπωμένο στὴν Πόλῃ στὰ 1537 ἀπὸ τὸ γιὸ ἐνοῦ πού τῷ γράφει στοὺς Κορρούς καμὶ σαρανταρὶά χρόνια προτῆτερα. Εἶναι ἕνα μᾶζωμα γνώμες καὶ ἀπόφασες ἐνὸς Ραββίνου Κορρικτῇ ἀπ' αὐτοῦ σὲ ζητήματα νομικὰ καὶ θρησκευτικὰ ὅπου ἔφταναν μπροστὰ τοῦ Ραββίνου ἀπὸ ἄλλους τόπους. Λοιπὸν ὁ Ραββίνος τῆς Ἀρτας τότε ρωτᾷ τί πρέπει νὰ γίνεῖ μὲ ἕνα ἔγγραφο διαζύγιου πού δὲν εἶναι γραμμένο σύμφωνα μὲ τοὺς τύπους. Εἶπουν σταλμένο ἀπὸ τὸν ἄντρα πού καθόταν στοὺς Κορρούς στὴ γυναικία πού βρίσκονταν στὴν Ἀρτα, μὴ τὴν πολιτείαν τὴν ἔλεγε Ἀρτα σὲ χαρτὶ, ἐνάντια ἀπὸ τὴ συνήθεια πούχαν

τες νὰν τοὺς συντροφέφουνε μὲ καράβια, ἂν ἴσως τυχόν τοὺς ἀμποδίζουσι οἱ Κερκυραῖοι τὸ ταξίδι. Κι ἐκεῖνοι ἐτοιμαζόνταν νὰν τοὺς συντροφέφουνε μὲ 8 καράβια, καθὼς κ' οἱ Παλινοὶ οἱ Κερκαλλονῆτες μὲ 4. Τὸ ἴδιο παρεκάλεσαν καὶ τοὺς Ἐπιδαμνιώτες πού τοὺς ἔδωκαν 5, καὶ ἕνα τοὺς ἔδωκαν οἱ Ἐρμιονῆτες, 2 οἱ Τροιζηνοὶ, 10 οἱ Λερκαδιῆτες, κ' 8 οἱ Ἀμπρακιώτες. Ἀπὸ τοὺς Θηβαίους πάλι κ' ἀπὸ τοὺς Φλιαστὺς ζητήσανε χρήματα, κ' ἀπὸ τοὺς Ἠλείους δίχως ἀνθρώπους, καράβια καὶ χρήματα. Καὶ τῶν Κορθινῶν τῶν ἰδίων ἐτοιμαζόντουσαν 30 καράβια καὶ 3000 ὁπλιτεῖς.

28. Καὶ σὺν ἔμαθαν οἱ Κερκυραῖοι τίς ἐτοιμασίες, ἔρχονται στὴν Κόρθο μὲ γερόντους ἀπὸ τὴ Λακωνία καὶ Σικυῶνα πού πῆγαν μαζί τους, καὶ ζητοῦσαν ν' ἀποσύρουν οἱ Κορθινοὶ τοὺς μέσα στὴν Ἐπιδάμνο φρουροὺς καὶ τοὺς κατοικητάδες, ἐπειδὴ τίποτα δὲν τοὺς εἶναι ἡ Ἐπιδάμνο. Ἄν ὅμως εἶχαν κάπια ἀπαίτηση, εἶπαν, ἔλεγαν, πρόθυμοι νὰ δικαστοῦν στὴν Πελοπόννησο μπροστὰ σὲ πολιτείες ὅπως συμφωνήσουν κ' οἱ διό, κ' ὅποιων ἐπιδικαστεῖ ἡ ἀποικία, ἀφτοὶ νὰν τὴν ἔρξουν· πρόθυμοι εἶταν καὶ ν' ἀρίσουν τὴν ἀπόφαση σὲ Δερρικὸν μαντεῖο. Πόλεμον ὅμως τοὺς τῶλεσαν νὰ μὴν ἀρχίσουν· εἰδεμὴ, θ' ἀναγκαστοῦν κ' ἀφτοί, ἀφ' οὗ τοὺς βιάζουσι, νὰ

(29) Τὰ ΧΡ δίχως νόημα ἔστιν ὅτε Γράς ἔστιν ὢν.

(30) Τὸ μέρος χωλαίνει. Ὁ Ruiske ἀθετοῦσε τὸν καὶ πρὶν τὸ κατὰ τῶν Φαιάκων προενοικησὶν. Πιθανώτερον μοῦ φαίνεται πῶς ἔγραψε ὁ Θεουκυδίδης ἄλλως τε καὶ αὐτὰ κτλ.

οί ντόπιοι σ' όλα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ γὰρ καὶ διαζύγιου, νὰ τὴν ὀνομάζουν ΚΑΡΝΑΝΙΑ—τόνιζε ὅπου θέλεις. Δεύτερο ψεγάδι βρίσκει στὴν περιγραφή τῆς χώρας, ἡ ἵποια στὸ χάρτι παρασταίνονται μὲ τὸ γενικὸ χαρακτηρισμὸ «χτισμένη κοντὰ στὸ ποτάμι Ἀρτα», καὶ ὁ Ραββίνος παρατηρεῖ πού συνήθεια τοὺς εἶπουν νὰ τὴ λένε «Καρνανὰ ὅπου τὴν τρογοῦρεῖ τὸ ποτάμι Ἀρτα», σύμφωνα μὲ τὸ πραγματικὸ σχέδιο τῆς πολιτείας ὅπως τὸ βλέπουμε τώρα. Ρωτᾷ λοιπὸν ἂν τὸ ἔγγραφο εἶναι ἔγκυρο ἢ ὄχι. Ὁ Κορφαῖτης ἀπαντᾷ πού κ' αὐτὰ τὰ δύο ψεγάδια δὲν εἶναι καὶ πολὺ σπουδαῖα. Εἶναι περιττὸ γιὰ μᾶς νὰ ζητᾶμε τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀπάντησης πού εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ γεωμετρικῆς θερησκευτικῆς καὶ νομικῆς κρισιολογίας· μὰ τὸ σπουδαῖο συμπέρασμα πού βγαζοῦμε εἶναι πὼς στὰ 1500 ἀπὸν κατὰ τὴν πατρίδα τοῦ κ. Καραπάνου ἀλήθεια ὀνομαζοῦντο Ἀρτα ἀπ' ὅλον τὸν κόσμὸ καθὼς τὴ γινώριζε ὁ ἄνθρωπος πού στέρνει τὸ διαζύγιο καὶ ὅσοι τὸν ἐδοῦντο νὰ φτιάσει τὸ ἔγγραφο, ὥς τόσο ὁ μὲν εἶναι στὸν τόπο ἡ θύμησις μίξ ἄλλης ὀνομασίας, κ' οἱ Ὁδριαῖοι πού κρατοῦνται πάντα σφιχτὰ στὰ παλαιὰ τὴν ἐδαστοῦσαν ἀκόμα στὰ ἔγγραφα μεγάλης Κοινωνικῆς σημασίας.

Τρεῖς ἤμισυ κίθονες πρὶν, ὅταν ὁ Βενιαμὴν πού ἀναφέραμε παραπάνω ἐπῆγε ἐκεῖ πέρα, τοῦ τὴν εἶπαν ΑΧΤΑ καὶ αὐτὸς στὸ σημειωματὰρι τοῦ τὴν ἔγραψε μὲ τὸ ὁράκιον (ἢ σπανιόλιον) ἄρθρον ΑΑΧΤΑ. Αὐτὸς ὁ τύπος ἔδωσε ὅσοις ἀρρομή σὲ πολλὰ λάθη τῶν γραφιδῶν, μὰ μὲ λίαν σιὴν ζηγιέται εὐκολώτατα· γιατί εἶναι ὁ Ἀρχαῖος πού εἶναι Ἀρχαῖα πρὶν, κ' ἔπειτα ΑΡΑΧΤΑ ὅπως τὸ ΧΘΕΣ εἶναι ΧΤΕΣ. Ἀργότερα ἄρχισε τὸ ἀπλούστεμα σὲ μιὰ λέξη τόσο καθόριστα μὲ τρεῖς συλλαβὰς ὅλες α κ' ἓνα ἀνακάτεμα ἀπὸ σύμφωνα πούναι τόσο βαρὺ στ' αὐτιά· οἱ δύο τύποι ΑΧΤΑ καὶ ΑΡΤΑ πλέψαν πολὺν καιρὸ ὥς πού ἐκέρδεψε ὁ δεύτερος, καὶ σήμερις ὅλοι μας λέμε ΑΡΤΑ. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Βενιαμὴν ΑΧΤΑ βαστοῦσε ἀκόμα· ἀνὸς πάρετε ὅλες τίς ἐγδοσες καὶ τὰ χειρόγραφα τοῦ ἔργου τοῦ—καμμιὰ εἰκοσαρία τὸ σύνολο—ἔχ' ἔρειτε ΑΒΤΑ (δηλαδὴ ΛΑΒΤΑ μαζί μὲ τὸ ἄρθρον ὅπως εἴπαμε). Ὁ λόγος εἶναι πού τὰ δύο γράμματα Β καὶ Χ στὰ ἑβραϊκά μοιάζουν πολὺ τὸνα μὲ τ' ἄλλο κ' εὐκόλα οἱ σπανιόλοι γραφιδᾶδες πού δὲν ἐγινώριζαν τὸν τόπο τ' ἄλλαν. Ἐνὰς ἀπὸ τοὺς Ὁδριαῖους ὅπου ἦσαν ὁ Βενιαμὴν στὴν Ἀρτα ὀνομαζοῦντο Ἡρακλῆς, καὶ αὐτὸ

ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ γιατί ἀποδείχνει πού ἐδαστοῦσαν παράδοσες ἑλληνικές.

Ἀς γυρίσουμε ὅμως στὸ ΚΑΡΝΑΝΙΑ. Πὼς τὸ ὄνομα μίξ ἐπαρχίας τόσο μεγάλης μετακινήθηκε ἀπὸ τὴν παλαιὰ του θέση καὶ σμίκρυνε τόσο πολὺ ὥστε νὰ ξεφράζει μονάχα μία πολιτεία; Ἐνὰ καλὸ ψάξιμο μίξ' στὴν ἱστορία τοῦ Βυζάντιου θὰ μᾶς τὸ φανερώσει ἴσως. Μπορεῖ ἡ Ἀρτα νὰ εἶπουν πρωτεύουσα ἐνὸς θεματοῦ πούχε ὄνομα Ἀκαρνανία, καὶ νὰ πῆρε ἔπειτα μοναχὴ τῆς τὸ ὄνομα τοῦ ὅλου θεματοῦ. Τούτῃ τῇ στιγμῇ δὲ θυμάμαι παραδείγματα τέτοιας λογῆς, μὰ δὲ μοῦ λείπουν καὶ τὰ ἀνάποδα. Candia πού εἶπουν τὸ τούρκικο ὄνομα τοῦ Ἡρακλείου τὸ πῆραν οἱ Βενετιανοὶ γιὰ ὅλο τὸ νησί τῆς Κρήτης· καὶ ἡ Negroponta, ἡ Χαλκίδα, σημαίνει ἀκόμα γιὰ τοὺς ξένους, ὅλη τὴν Εὐβοία.

Ἄλλο ἓνα ζήτημα καὶ σ' ἀφίνω. Θὰ μιλήσω γιὰ τὸ κορφαῖκο τραγοῦδι πού τυπώθηκε στὸ 147 φύλλο τοῦ «Νουμά» ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ κ. Σπύργου. Πιστεύω πού μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς στίχους ἔχουμε δύο ποιήματα χωριστὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἀκέρια ὅμως καὶ τὰ δύο. Τὸ πρῶτο πούναι ὅλο λυρικό τὸ ξέρω ἀπ' ὅζω καὶ τὸ ξαναγράφω ἐδῶ, ὅχι δὲ ὅπως τὸ ἔγραψαν ὅταν εἴδουν ἀγνοοῦν μὰ μήτε κ' ὅπως μᾶς τὸ δίνει ὁ κ. Σπύργος, μόνε θὰ πᾶρω ἀπ' αὐτόν· ὅτι βρῶσκω σωστό, καὶ ἔτσι διορθώνοντας τὸ δικό μου θὰ πασκίσω νὰ τὸ ξαναφέρω πίσω στὸ ἀρχικό του καλοῦπι.

Ἀπένου σ' Ἀηδονόπουλου κλήμα νὰι φυτεμένο,
Κάνει σταφύλι κόκκινο κρασάκι αἱματωμένο·
Ὅσος μαννάδες κ' ἂν τὸ πιοῦν ποτὲ παιδί δὲν κάνουν·
Νὰν τόχε πιεῖ κ' ἡ μύνη μου, νὰ μὴ μ' εἶχε γεννήσει·
Ἀφόντι· ἐγεννήθηκα ποτὲ καλὸ δὲν εἶδα·
Ὅλο στὰ ξένα προβατῶ, στὰ ξένα παραδέρνω.

Κ' ἐδῶ τελειώνει τὸ πρῶτο κομματι.

Μὲ τὸ στίχο

Κ' ἐκεῖ στὰ ξένα πούμουναι μεγάλο θάμα εἶδα

ἀρχίναί τὸ δεύτερο πούναι παραμυθὶ καὶ λυρισμός, ἓνα εἶδος διδασκαλικῆς ποίησης πού δὲν ἔχει ὅμως τίποτε νὰ κάμῃ μὲ τὸ πρῶτο. Ὁ μόνος δεσμός πού τὰ βαστάει μαζί εἶναι ἡ λέξη «στὰ ξένα», μὰ στὸ νόημα εἶναι τόσο μακριὰ ἀναμεταξύ τους ὅσο ἡ Ἑλβετία ἀπὸ τὴν Κίνα πού δὲ θὰ σμῖξουν ποτέ. Μὰ

θὰ πείσῃ κ. Σπύργος δὲ μπορεῖ παρὰ ν' ἔχουσε ὅλους τοὺς στίχους μαζί καὶ δὲν τοῦ πρέπει ἐπικρίση. Ὅμως θάχες ἄδικο ἂν σου περνοῦσε ἡ ιδέα πού ἐγὼ θέλω νὰ τὸν κατηγορήσω γιὰ τὸ λάθος πού ἔγινε. Ἀνίσως φταίει κανεὶς σ' αὐτὸ τὸ μπερδεύμα εἶναι τοῦ χαροῦ ἢ γλώσσας. Ἡ κακοστόχαστος ἐκδοὺς τῶν κομματιῶν ἔγινε μίξ' τὸ ἀνάμμα τοῦ συρτοῦ. Ἐκεῖ πού ἡ διασκεδαστὴ ἐπήγαγε πρῶτα ὁ τραγουδιστὴς φτάνει στὸν τελευταῖο στίχο καὶ ἡ συντροφία λαχταρεῖ νὰ μὴ διακόψει τὸ περπατήμα τὸ κομματιστὸ καὶ τοῦ ματιοπόλεμου τὴ σπιθοβολή. Ἰσως καὶ κάπια λυγρὴ νοστιμεύσονται τὴ μαγευτικὴ φωνή του, καὶ ὁ λεβέντης μᾶς μὴ θιλοντας κανενὸς τὸ κέφι νὰ χαλαρεῖ γυρᾷ στὰ βράχια τοῦ θρηνητικοῦ τοῦ μήπως εὖρει τίποτε νὰ ταιριάζει. Αὐτὸ τὸ «στὰ ξένα» πού μὲ τίς ἐπαναλήψεις αὐτοῦ καὶ τῆς παρέας εἶχε εἰπωθεῖ ἐξί φορές τοῦ φέρνει στὸ νοῦ τὸ παραμυθὶ τῆς μύνης πού πλέρωσε μὲ τὸ χαρὸ τοῦ μωροῦ τῆς τὴν ἀκαρτίαν τοῦ ψεύτικου ἔργου, τὸ βρῖσκει ὅχι μόνον ἀθῶν μὰ καὶ διδαχτικό, κ' ἔφτυε τὸ ἀγκιστρώνει ἀπένου στὸ πρῶτο δίνοντας σὲ φίλους καὶ φιλενάδες τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ξεφαντώσουν ἄλλη μιστὴ ὥρα ἀκόμα. Τὸ αὐτὸ ἔγινε ἔπειτα καὶ δευτέρῃ καὶ τρίτῃ φορὰ ὅσο πού ὁ κόσμος τὸ συνείδησε κ' ἐπῆρε τὸ τραγοῦδι γιὰ ποιήμα μονακόμματος. Βέβαια ὅποιος τὸ ὑπαγόρευε τοῦ κ. Σπύργου τὸ πίστεψε γιὰ τέτοιον, καὶ αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του ἐπληρώθηκε ἀθῶν. Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἄλλα παρόμοια κομματὰ μέσα σὲ τούτῃ τὴ συλλογὴ καὶ σ' ἄλλες ἀκόμα, καὶ γι' αὐτὸ παίρνω ἀρρομή νὰ συστήσω ὁλουνῶς ὅσοι πιάσουν στὰ χεῖρα τέτοια ὅλην νὰ σκοπινίζουν καλὰ τ' ἄλλους τοὺς. Αὐτὴ ἡ παρατήρηση εἶναι γενικὴ· ταιριάζει λ. χ. καὶ στὰ τραγοῦδια τοῦ Ὀλύμπου πού τυπώθηκαν σὲ κάμποσα φύλλα τοῦ «Νουμά». Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι τόσο σκοτεινά, τόσο μπερδεμένα ἢ ψαλιδισμένα πού πολέμους τοῦ κάκου νὰ βρεῖς μέσα τοὺς τῆς σειράς τῆς ιδέας, καὶ ὅσο κοπιᾷ ἡ σκέψις σου, ὅσο δουλεύει ἡ φαντασία σου ἀκρὴ δὲ βρίσκει. Καὶ ὅμως δὲ μπορεῖς ν' ἀρνηθεῖς πού κάθε κομματι στὴν ἀρχὴ πού φτιάστηκε παραστάει κατὰ σωστὸ καὶ ἀκέραιο. Ἐνὰς ποιητὴς μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι πρῶτης, νὰ μὴν πετᾷ ψηλὰ σὰν ἀετὸς, ὥς τόσο κάποιον δόση λογισμοῦ δὲ θὰ τοῦ λείπει βέβαια. Ἄν εἶλεγε ἀνοησίες, τὰ τραγοῦδια τοῦ δὲ θάβρισκαν τόπο καὶ δὲ θὰ γίνονταν μέρος τῆς πνευματικῆς κληρονομίας τοῦ λαοῦ, ὅσο χαμηλὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ μάθησις τοῦ ἔθνους. Κάθε τραγοῦδι

διαφεντεροῦν κόνοντας φίλους ὅσους προτιμοῦν ὄχι, φίλους βασιμώτερους (31) ἀπὸ τοὺς τωρινούς (32). Μὰ οἱ Κορθινεὶ τοὺς ἀπάντησαν πὼς, ἂν ἀποσύρουν τὰ καράβια καὶ τοὺς βαρύνοντες ἀπὸ τὴν Ἐπίδαμνο, θὰν τὸ συλλογιστοῦν πρὶν ὅμως δὲν τερνίζει ἐκεῖνοι νὰ πολιορκιοῦνται κ' ἀρτοὶ νὰ δικολογοῦν. Κι' οἱ Κερκυραῖοι πάλι ἀνταπαντήσαν, ἂν κ' ἐκεῖνοι ἀποσύρουν τοὺς μέσα στὴν Ἐπίδαμνο, πὼς νὰ τὸ κάνουν· εἶναι ὅμως, ἔλεγον, ἔτοιμοι νὰ συμφωνήσουν ὥστε κ' οἱ δύο νὰ μείνουν ὅπου βρίσκονται καὶ νὰ κύνουν ὅρκους ὥς πού νὰ γίνῃ ἡ δίκη.

29. Οἱ Κορθινεὶ ὅμως δὲν παραδέχτηκαν τίποτα, παρὰ ἄμα τοὺς ἀρματώθηκαν τὰ καράβια κ' ἔφτασαν οἱ συμμάχοι, ἔστειλαν πρῶτα κήρυκα νὰ κηρύξει πόλεμον τῶν Κερκυραίων, καὶ τότες σηκώθηκαν μὲ 75 καράβια καὶ 2000 ὁπλίτες, κ' ἀρμένιζαν πρὸς τὴν Ἐπίδαμνο ν' ἀντιπολεμήσουν τοὺς Κερκυραῖους, κ' ἀρχηγούς τοὺς εἶχαν, τῶν καραβιῶν τὸν Ἀριστέα τοῦ Πελλίχου καὶ τὸν Καλλικράτα τοῦ Καλλία, καὶ τὸν Θιμόνορα τοῦ Τιμάνθη, καὶ τοῦ πεζικοῦ τὸν Ἀρχέτιμο τοῦ Ἐβρυτίμου καὶ τὸν

(31) Τὰ ΧΡ ἐτέρους. Γράφε ἐχυρούς. Πρβ. 35 ὅστις ἐχυρώτατος τοῦτον φίλον ἔχειν.

(32) Τῶν νῦν ὄντων—τῶν Κορθινῶν.

Ἰσαρχίδα τοῦ Ἰσαρχοῦ. Κι' ἄμα φτάσανε στὸ Ἀχτιο τῆς Ἀναχτορικῆς ὅπου βρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλου, ἀπᾶς στὸ στόμα τοῦ Ἀμπρακικοῦ Κόρφου, τότες οἱ Κερκυραῖοι μὲ μιὰ φελοῦκα τοὺς ἔστειλαν ὁμῶς κήρυκα νὰν τοὺς πεί νὰ μὴν προχωρήσουν ἐναντίον τους, κ' ἀντάμα ἀρματώσαν τὰ καράβια, τὰ παλιὰ ζουναρώνοντας τα ἔτσι πού νὰ ταξιδέβουν καὶ διορθώνοντας τοὺς ὅτι εἶχαν ἄλλο (33) ἀνάγκη. Κι' ὅταν ὁ κήρυκας δὲν τοὺς ἔφερε πίσω τίποτα εἰρηνικὸ ἀπὸ τοὺς Κορθινούς κ' εἶχαν ἀρματωθεῖ τὰ καράβια τους, τότες ἀντιξενιόντας κ' ἀρτοὶ παρατάχτηκαν καὶ πολέμησαν. Καὶ νίκησαν τρανὴ νίκη οἱ Κερκυραῖοι καὶ κατὰστρεψαν 15 καράβια τῶν Κορθινῶν. Κι' ἔτυχε ἴσα ἴσα τὴν ἴδιαν μέρα κ' ἐκεῖνοι πού πολιορκιοῦσαν τὴν Ἐπίδαμνο νὰν τὴν πάρουν μὲ τὴν συμφωνία πὼς νὰ πουληθοῦν οἱ ξένοι καὶ τοὺς Κορθινούς νὰ τοὺς κρατήσουν φυλακὴ ὥς πού ν' ἀποφασιστεῖ τί θὰ γίνον.

30. Κι' ὅστερα ἀπὸ τὴ μάχη οἱ Κερκυραῖοι, ἀφ' οὗ ἔστησαν τρόπαιο ὅζω στὴν Ἀσφίμμη, τὸ ἀκροτῆρι τῆς Κέρκυρας, ὅλους τοὺς ἄλλους ὅσους ἔπιασαν αἰχμαλώτους τοὺς σκότωσαν, τοὺς Κορθινούς ὅμως τοὺς φυλάκισαν καὶ τοὺς κρατοῦσαν. Κι' ἔπειτα ὅταν οἱ Κορθινεὶ κ' οἱ συμμάχοι τους, ἀδυνατισμέ-

νοι (34) σὲ καράβια, ἐφυγαν πίσω στὸν τόπον τους, οἱ Κερκυραῖοι θαλασσοκρατοῦσαν ὅλο τὸ πέλαγος, τὸ γύρω σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ τραβώντας στὴν Ἀσφίμμη, τὴν ἀποικία τῶν Κορθινῶν, κατὰκόψαν δεινὰ, κ' ἔκαψαν τὴν Κυλλήνη, τὴν σκάλα τῶν Ἡλείων, γιατί ἔδωκαν τῶν Κορθινῶν καράβια καὶ χυλόμενα. Κι' τὸν περισσότερο καιρὸ (35) ὅστερα ἀπὸ τὴ μάχη καίροφυλαχοῦσαν (36) τὴ θαλάσσαν, καὶ τῶν Κορθινῶν τοὺς συμμάχους ὁμοῦσαν καὶ τοὺς κατὰστρεφαν ὥς πού μὲ τὸν ξαναγυρισμὸ τοῦ καλοκαιριοῦ, ἐπειδὴ τοὺς βαρύνονταν οἱ συμμάχοι, ἔστειλαν οἱ Κορθिनεὶ καράβια μὲ στρατὸ καὶ στρατοπέδον πρὸς τὸ Ἀχτιο καὶ γύρω στὸ Χειμάρειο τῆς Θεσπρωτικῆς, ἀπ' ὅπου νὰ προσέχουν τὴν Ἀσφίμμη καὶ τίς ἄλλες πολιτείας ὅσες τοὺς εἶτανε φιλικαί. Στρατοπέδεψαν ἀντίκρου στὴν Ἀσφίμμη κ' οἱ Κερκυραῖοι μὲ καράβια καὶ πεζικό. Κι' οἱ δύο τοὺς ὅμως δὲν ἔδωκαν ν' ἀλληλοχτυπηθοῦν, παρὰ ἀφ' οὗ πέρασαν ἀρτὸ τὸ καλοκαίρι ἀντιστρατοπεδούμενοι, ἔπειτα σὰ χειμῶνινε γύρισαν κ' οἱ δύο τοὺς πίσω στὸν τόπον τους.

(34) Τὰ ΧΡ ἡσθημένοι. Νομίζω ἡσθόμενοι.

(35) Τὰ ΧΡ χρόνου. Ἰσως χειμῶνος.

(36) Τὰ ΧΡ ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης. Διότι ἄλλο γράφε ἐπετήρουν τὴν θαλάσσαν ἢ τὰς θαλάσσας.

(33) Τὰ ΧΡ τὰς ἄλλας. Γράφε τὰλλα.

λοιπόν τῇ στιγμῇ πού πρόδρασε σὸ φῶς εἶπουν με-
γάλο ἢ μικρὸ καλλιτέγνημα τῆς ἐποχῆς του, κ' εἴ-
ναι χρέος τοῦ κριτικῆ ἀπὸ τὰ τσακίσματα ὅπου
μας ἐμείναν ν' ἀνθεῖ στὰ δλῆκερα πλάσματα καὶ
νὰ τὰ ξανακυλώσει ὥπως πρωτοβγήκαν ἀπὸ τ' ἀρ-
γαστῆρι τοῦ τεχνίτη.

Ἄν τέτοια δουλιὰ ἔγινε ἀπάνου στὴν ποίηση
τῇ δικῇ μας δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ τὸ πῶ. Κλίνω
ὅμως νὰ πιστέψω πὺς δὲν ἔγινε. Ἄν ἀρχίνησε, ἂς
ἐξακολουθήσει, κι ὁ «Νουμάς» πού εἶναι τὸ ὄργανο
τοῦ φιλολογικοῦ ξαναγεννημοῦ στὴ ρωμηοσύνη ἂς ἀ-
νοίξει πλατεῖα τίς στῆλες του γιὰ μελέτες ἀπάνου
σ' αὐτὸν τὸν κάμπο.

Λέγοντας αὐτὸ δὲν ἐννοῶ πὺς ὅποιος δὲ μπορεῖ νὰ
κἀμει ὅλη τὴ δουλιὰ πρέπει νὰ μὴ συνεισφέρει τίπο-
τις καὶ νὰ πᾶψει τὸ δημοσίεμα τραγουδιῶν ἂς εἶν'
καὶ δίχως τὴ χρεαζόμενη κριτικὴ μελέτη. Ὁ πνε-
ματικὸς πλοῦτος τοῦ ἔθνους πρέπει νὰ περιμαζεφεῖ,
καὶ ἂν ἕνας δὲν εὐκολύνεται ἢ δὲν ἀδειάζει νὰ κα-
ταδουλεύει τὸ μερικὸ πὺς πέφτει στὰ χέρια του,
ἄλλος θὰ ῥθεῖ κατόπι νὰ κἀμει ὅ τι δὲ μπόρεσε ὁ
πρῶτος. Πολλὲς φορές εἶναι ἀδύνατο νὰ κοσμινίσεις
τὸ ὅλικο πὺς ἔχεις μπροστὰ σου, κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος ὅ-
που στέκωμαι τώρα καὶ διδάσκω μπορῶ νὰ βρεθῶ
σὲ θέση πὺς νὰ μὴ φυλάω τὸ κάμω. Καλὴ δουλιὰ
δὲ γένεσαι πάντα μ' ἕναν ἐργάτη μοναχά.

Λόγια τῆς ὁδοῦ τοῦ Μῆν 1905.

British Museum

Σὲ ἀσπάζουμαι.

Ὁ συνάδελφός σου
ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΛΕΛΗΣ

ΖΩΗ

*Ένας σοφὸς εἰδέχασε τοῦ κόσμου τὰ βιβλία,
*Εἰμέτησε τὰτέρια πὺς λάμπουν ψηλά,
Μελέτησε τὸν ἄνθρωπο, τὰ δέντρα, τὰ θηρία
Κι ἀγάπη δὲν ἐγνώρισεν ἢ δόλια του καρδιά.

*Εἰέραςε καὶ ἔξερε τὰ πάντα σὰν Πυθία
Τὸ παρελθὸν τὰ μέλλοντα κι ὅλα τὰ τωρινά,
*Απέθανε, τὸν θάψανε σὲ μιὰ μικρὴ γωνία
Κ' ἐφύτρωσε ἀπ' τὸ μνημα του παχὴὰ κολοκυθιά.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΡΟΥΜΠΙΝΑ Η ΑΙΒΑΝΙΣΤΗ

Α'.

Οἱ καταχνιές τοῦ χυνόμενου σέρνονται βαριές
καὶ ἀνάρια στὸ ρημαγμένον κάμπο καὶ τὰ ξεροπό-
ταμα ἀρχινῶνε τώρα νὰ κατεβάζουν φουσκωμένα
καὶ θολὰ νερά. Τὰ μάθρα κεράκια κοπαδιστὰ πε-
τοῦνε ἀπὸ τὸ ἕνα ὀργωμένο χωράφι στὸ ἄλλο καὶ
ψάχνουν κατὶ νὰ βροῦνε μέσθ' στὸ ἄχρισμένο χῶμα
μὲ τίς κίτρινες μύτες των. Ἐνῶ κάπου κάπου κ'
ἕνας ξεβηγλάτης σκυφτός στὸ ἀλῆρι του χουγιάζει
τὰ ὀκνά του βόδια καὶ τὰ κεντάει μὲ τὴ μακριὰ
τῇ βουκέντρα. Ὁ ἥλιος πνίγεται στὰ σύννεφα καὶ
οἱ μέρες πὺς σκοτεινὲς δροσιζοῦνται μὲ τὰ πρωτο-
βρόγια.

Κι ἀπάνου στὸν ἀέρα οἱ μάθρες ἀράδες τῶν που-
λῶν τοῦ χειμῶνα ἔρχονται ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρια τοῦ
οὐρανοῦ καὶ χάνονται στὴν ἄλλη καὶ βγάζουν κά-
ποτε κι ἄλλοτε τίς κλαψιάρικες ἐκεῖνες φωνές πὺς

Η ΙΛΙΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Νὰ τέλος πὺς καὶ τὸ περίτρονο ἑλληνικὸ
ποίημα μεταφράστηκε...στὴν ἑλληνική. Γιατὶ ἀντί-
θετα ἀπ' τοὺς λιγοστοὺς πὺς πὺς μπροστὰ μεταφρα-
σαν ἢ δλῆκερη ἢ λίγο μέρος τῆς Ἰλιάδας στὴ φτια-
στὴ γλῶσσα πὺς ἀρχαίζει, σ' αὐτὴ πὺς ἀσκημίζει
τὴ νεώτερη φιλολογία τῶν Ἑλλήνων, ἢ σὲ μιὰ
γλῶσσα ἀνακατεμένη ἀπὸ καθαρεύουσα καὶ δημο-
τικὴ, ὁ Ἀλέξανδρος Παλλῆς μεταχειρίστηκε ὥπως
στὶς ἄλλες μεταφράσεις του καὶ αὐτὴ τὸ ἴδιωμα τοῦ
λαοῦ, τὴν πεταχτὴ καὶ δροσερὴ καὶ ζωντανὴ δη-
μοτικὴ. Ἡ γλῶσσα καὶ τὸ μέτρο, πὺς χίλιες
φορές ὁ βοσκός, ὁ χωρικός, ὁ τεχνίτης ἀκούσαν
ν' ἀντιχῇ στοὺς κλέφτικους σκοποὺς, στὰ τραγού-
δια τῆς ἀγάπης, στὰ θλιμμένα μυρολόγια, ντύνει
τώρα τὴ δῆγηση τοῦ ἥρωϊμοῦ τοῦ Ἀχιλλέα, τοῦ
διαλόγου τῆς Ἀνδρομάχης, τῶν πένθιμων θρήνων
πάνου ἀπ' τὸ νεκρὸ τοῦ Ἑκτορα. Μὰ μὲ τὴ μορφή
μαζὶ, ἢ μεγάλη ἀρχαία ποίηση ξαναζεῖ ἐδῶ παι-
νοντας καινούρια νιότη ἀπ' τίς εἰκόνας κι ἀπ' τὴ
σκέψη τῇ νεώτερῃ ἐκκλησιᾷ ἐδῶ καὶ ὁ νέος, πατὴς
ὁ ἱερεὺς, κἀμιο τὸ ἂν πῶλε ἄκρη, καπετάνιος ὁ ἀρ-
χός, παλληκαριὸς ὁ θούριδος ἀλκή, ἀγροῦλα γίνεται ἢ
ἡὼς καὶ Χίρος ὁ θάνατος. Κι ἂν ἔτσι ὁ θεσπευδὸς τῶν
ὁμηρικῶν τραγουδιῶν γίνεται, σκεδὸν ὅλος, φανερός
καὶ διάφανος ὡς καὶ στοὺς ἀναγνώστες τοὺς ἄγνο-
τους ἀπὸ καθὲ κλασικισμῶ, πᾶσαι καὶ πότες θελγι-
κὲς παρατήρησεις καὶ παραβολὲς διδαχτικὲς δὲ βγαί-
νουν ἀπ' τὴν ζέταση αὐτῆς τῆς μεταφράσεως γιὰ
καὶνον πὺς κ' ἡ γλῶσσα κ' ἡ τέχνη τοῦ Ὁμήρου
ἄγνωστη δὲν εἶναι! Ἀς σταματήσουμε γιὰ μιὰ
στιγμὴν σὲ κάνα δυὸ ἀπ' τὰ ἐπιθέτα : σ' ἐκεῖνα
π' ἀποδοθήκανε δίχως ἄλλαγμα κανέναν (νεφεληγε-
ρέτα=συγνεφουσινάχτης, ἀστεροπητής=κεραυνοπι-
νάχτης, ἀργυροδίνης=ἀργυρόρογο, φιλομειδής=
φιλογέλαστη, ποδήνεμος ὠκέα=γοργὴ ἀνεμόποδη)
σ' ἄλλα πὺς ἔχασαν τὴν ἀρχαίαν (ἀργυροπέξα : λευκόποδη)
ἢ δυναμώνουν (γυναικ' εὐειδέα : γυναικὴ ἀγγελικα-
μομένη, ἡδυπτής : χρυσολέλος) ἢ δίνουν ἄλλα τὴ
θέση (ἀντὶς βοιδομάτα λόγου χάρι πὺς λέει σή-
μερα ἄλλο παρὰ βοῶπις προσημύθηκε ἢ μαρμαρό-

*) Δημοσιεύτηκε στὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ τῆς
Φλωρεντίας «Atene e Roma», φύλλ. τοῦ Μῆν σελ.
156—159.

λαμπή)· σέκεῖνα πὺς φανερώνουν μὲ τὸ πλῆθος τῶν
διάφορων εἰκόνων τὸν πλοῦτο καὶ τὸ εὐκολόλογιστο
τῆς νεώτερης γλώσσας : ἔτσι ἀντίθετα στὸ μοναδικὸ
«πόδας ὠκὺς» ἔχουμε γοργόποδος (γοργοπόδαρος) καὶ
φτεροπόδαρος (φτερουπόδαρος) καὶ φτερογλήγορος,
ὥπως τὸ «καλλήπαρος» γίνεται τριπλὸ : κρινομά-
γουλη, κρινοθώρητη καὶ ροδόθωρη. Οἱ χαριτωμένες
λέξεις, τόσο συγγὲς στὰ δημοτικὰ τραγούδια, «λυγερὴ»
καὶ «μαυρομακτα» παίρνουν τὴ θέση τῶν «εὐπλόκαμος»
καὶ «εἰλικυψ»· ἀντὶς εἰκόνα ἀκουστικὴ ἔχουμε τοῦ μα-
τιοῦ εἰκόνα, ἢ θαλασσα ἡχέσσα γίνεται θάλασσα
ἀφρισμένη· ἐνῶ μὴ τὴν τόση ὁμορφίαν τοῦ τὸ ἄλλα
μαρμαρέην» ξαναφωτοβολᾷ στὸν ἀντίλαμπο γιὰ ὅλο.
Σωστὴ λαϊκὴ χάρι παίρνει τώρα ἡ «δία γυναικῶν»
πεντάμορφη Λενιώ, ἢ Λενιώ μὲ τὸ συρτὸ φουστάνι,
«τανύπηλος», κι αὐτὸς ὁ Δίας ὁ δολοφονητὴς τώρα
συχωρεῖ νὰ τοῦ φωναζοῦν «μαργόλε»!

Μὰ πάλι πόση δὲν κλείνουν καὶ δὲ δίνουν ὁμορ-
φιὰ μερικοὶ τύποι τῆς καινούριας γλώσσας ἄγνωστοι
στὴν ἀρχαία! καὶνα τὰ ἐπιθέτα λόγου χάρι πὺς κη-
νουν ἕνα μὲ τὸ ῥῆμα δίνοντας σ' αὐτὸ ἢ πὺς φανερὴ
ἢ πὺς πιστὴ ἢ πὺς τέλεια σημασία : «ὄχετο κῆλα
θεοῖς» λέει ὁ Ὁμήρος, «συχνόπεφταν» λέει ἡ καινούρια
γλῶσσα· «κύσε» ὁ Ἑκτορας τὸ παιδί του, μὰ
στὴ νεώτερη γλῶσσα «τὸ γλυκοβόλησε» : ὁμοῖα κεί-
νος πὺς «μειδεῖ» ἐδῶ «γλυκοβόλη» κ' ἡ Θέτις πὺς
«λύσσεται» «θερμωπερικαλιέται».

Μπορούσαν νὰ γίνουν κι ἄλλες παρατήρησεις πάνω
στὸν τρόπο καποῦ πὺς βᾶν καὶ δυνατὸ πὺς ὁ νεώ-
τερος μεταφραστὴς μεταχειρίζεται γιὰ νὰ ποδοῖ
τὴν ἑκφραση τοῦ πόνου βάζοντας στὴ θέση τῆς γε-
νικῆς κι ἀραιωμένης ἰδέας τὴν εἰδικὴ καὶ συγκεκρι-
μένη, μεταφέροντας σὲ ἰλικὴ ἔννοια ὅτι ὁ ἀρ-
χάιος ποιητὴς πνευματικὰ ζουγκρίζει : ἢ ἀχνυ-
μένη κῆρ (Ω 773) γίνεται «μὲ σπληχν πλινγω-
μένα», τὸ «ἔχω δ' ἄχε' ἀκούει θυμῶ» (Ω 91) «ἄχ
μὲ τῶν τόσα σκυλῆκια ἔμεινα», τὸ «ὀδυροδρανέων»
(Π 84) μεταφράστηκε «μὲ τὴν ψυχὴν στὸ στόμα»
καὶ τὰ λόγια τοῦ Ἀχιλλέα στὸν Πρίαμο : Ἄ δειλ'
ἢ δὴ πολλὰ κἀκ' ἀνσχεῖ σὸν κατὰ θυμὸν (Ω 518)
τρέμουν ἀπὸ ἀληθινώτερο καὶ βαθύτερο συμπνευμὸ
στὴ φράση «Ἄ δόλιε, καὶ πολλὰ ἢ ψυχὴ σοῦπιε
πικρὰ φαρμακία». Τὸ ἐναντίον ἂς παραδελθῇ τὸ
«ἴσον ἐμὴ κεφαλῇ» (Σ 82) μὲ τὸ πνευματικώτερο
«σὰ φῶς μου».

Μὰ περισσότερο ἀπ' αὐτὲς κι ἄλλες ὁμοῖες πα-
ρατήρησεις, πὺς ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ μὲ τὴν ἡσυχία
του νὰ κἀν διαβάζοντας τὸ βιβλίον τοῦ Παλλῆ, ἀ-

κάνουν τοὺς χωριάτες νὰ σηκώνουν τὰ κεφάλια πρὸς
τὰ πάνου καὶ μ' ἀνοιγμένο στόμα καὶ ὀρθάνοιχτα
τὰ μάτια νὰν τὰ βλέπουν νὰ περνοῦνε.

Ἡ κόκκινη Φωτιά κι ὁ γλῆγορος Αἶβας μπροστὰ
μὲ τὰ ρουθούνια κατὰ τὸν οὐρανὸν σὰ νὰ μυρίζουν τὸ
καλὸ καὶ τῆφτονο κυνήγι χώνονται στὰ λασπωμένα
κοκκινωχώματα καὶ φτάνουν στὴν παλιὰ κουράλα, ἐνῶ
δέντρο πελώριο καμένο ἀπὸ χρόνια.

Κοντὰ ἀναμμένος ἀπὸ τὴν τρεχάλα ὁ νέος κυνη-
γός, μὲ τίς ψηλὲς μπότες καὶ τὸ πράσινο ζουγκρι
στὴ μέση, ἀκολουθεῖ μὲ τὰ ἐξυπνα μάτια ἕνα κο-
πάδι ἀγριόπαπης πὺς πέφτει, χαμηλώνοντας τὸ
φτερό, στὶς μεγάλες μπόρες πὺς ἀνταριάζονται κά-
που ἐκεῖ χάμου μὲ τὸν πρωινὸ ἥλιο.

Κλείνει τὸ ζερό του μάτι, σημαδεύει καὶ δυὸ
ἀγριόπαπες χτυποῦνε λαβωμένες τὰ πλατούρια των
μέσθ' στὴ μπάρα γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὰ δόντια
τῶ σκυλιῶ πὺς πλέχουν κατὰ πάνου των καὶ γκα-
βίζουν ἀπὸ χαρά. Οἱ ἄλλες στὸ βρόντο πετοῦν ξενο-
μισμένες.

Μία γυναῖκα κουκουλωμένη, πὺς ἀντίπερα σκύ-
πτει καὶ ξεζιζώνει ἀγκάθια, ἀκούει τίς ντουφεκιές

καὶ γυνάκει νὰ κοιτάζει· μὰ ἡ καρδιά της σφίγγε-
ται καὶ ἡ ὄψη της γλωμιάζει, σὰ θεωρεῖ τὸ νέο κυ-
νηγὸν νὰ καθέται τώρα σὲ μιὰ πέτρα καὶ νὰ μιλᾷ
τὰ λαγωνικά του πὺς σέρνουν στὸ χῶμα καὶ τοῦ
πάνε καθένα ἀπὸ ἕνα πουλί.

Εἶναι μέρες τώρα πὺς μέσα στὰ κατχυγιασμένα
πουρὰν τὸν ἀπαντᾷ μὲ τὸ ὅλο κρεμασμένο στὸν
ὦμο νὰ τραβάει ἄγνοιαστος κατὰ τίς μακρινὲς μπᾶ-
ρες γιὰ κυνήγι, ἐνῶ ἀπὸ τὴ ζαλικωμένη μὲ βρεμὴν
κούφια ξύλα καταπίνει τὸ πνιχμένο σάλιο της καὶ
μουσιέει τὰ ὦρια μαλλιά της ἀπὸ τὸν ἴδρω πὺς
τρέχει.

Στὰ χλάστα κόμα ὄνειρά της ξεγελιέται καὶ
πολλὲς βολές, ὅταν τυχαίνει νὰ περάσει ἀπὸ κοντὰ
του, νογχεῖ τὰ καφετὰ του μάτια νὰ μπηγούναι
πάνου της τόσο πὺς θεωρεῖ πὺς εἶναι μαρμαρωμένη
πιά καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σαλέψει ἀπὸ τὸν τόπο. Κον-
τοστέκεται τότε, τὸν κοιτάζει κι ἀρτὴ κατὰματα
λαχταρισμένη καὶ τὸν γλέπει νὰ χαμογελάει κά-
πως, μὰ δὲν τῆς πετάει κόμα μιλιὰ καὶ φέδγει
πάλι ντρεπούμενη καὶ λωλαμένη.

Οἱ ἀντάρες σκορπιούνται ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ὁ νέος
κυνηγός ἀντικρύζει τὴ Ρουμπίνα νὰ λάμπει πλημ-
μυρισμένη στὶς ἀχτίνες του. Ἐχει γυρισμένο τὸ πρό-
σωπο πρὸς ἀπὸν καὶ μὲς τὸ χλιαρὸν ἐκεῖνον καιρὸ